

Innst. 233 L

(2014–2015)

Innstilling til Stortinget fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen

Prop. 60 L (2014–2015)

Innstilling fra kirke-, utdannings- og forskningskomiteen om endringer i lov om utdanningsstøtte (behovsprøving, innhenting av opplysninger)

Til Stortinget

Sammendrag

Kunnskapsdepartementet foreslår i proposisjonen å endre utdanningsstøtteleven på to punkter. Det ene gjelder behovsprøving mot steforelders økonomi (§ 7). Det andre gjelder innhenting av opplysninger fra fylkeskommunen for lærlinger og lærekandidater (§ 23) på tilsvarende måte som det innhentes opplysninger fra utdanningsinstitusjoner om studentstatus og faglig progresjon. Proposisjonen har også et rent teknisk endringsforslag (§ 18).

Når det gjelder behovsprøving, foreslår regjeringen å fjerne adgangen til å behovsprøve utdanningsstøtten mot steforelders økonomi på linje med forsørger. I stedet foreslås en hjemmel til å legge noe vekt på økonomien til personer som er gift eller samboer med søkerens forsørger. Ektefelle eller samboer vil etter dette ikke regnes som forsørger selv, men det *kan også* legges vekt på deres økonomi under behovsprøvingen.

Regjeringen foreslår videre å utvide den eksisterende lovhjemmelen til å innhente opplysninger fra utdanningsinstitusjoner om studentstatus og faglig progresjon. Hjemmelen skal etter forslaget også gjelde opplysninger fra fylkeskommunen, som er relevante for lærlinger og lærekandidaters støtterett. Opplysninger om en person har status som enten lærling eller lærekandidat er nødvendige for saksbehandlingen på linje med opplysninger om student- eller elevstatus.

Lånekassen bruker disse opplysningene til å se om en søker fyller vilkåret om opptak i den aktuelle utdanningen eller opplæringen. For studenter innhentes opplysninger om at de er tatt opp i utdanningen og har rett til å gå opp til eksamen, og om endringer i utdanningen. Studentstatus er i lovforslaget presisert til student- og elevstatus.

Lærlinger har lærekontrakt, og lærekandidater har opplæringskontrakt. Begge har støtterett på samme vilkår. Endringen innebærer at Lånekassen vil ha hjemmel til å innhente opplysninger fra fylkeskommunen om status som lærling eller lærekandidat, og om godkjent lærekontrakt eller opplæringskontrakt. Videre vil det kunne hentes inn opplysninger om faglig progresjon også for disse.

I lovforslaget presiseres de aktuelle gruppene for utdanningsstøtte etter dette til student, elev, lærling og lærekandidat.

Regjeringen legger vekt på at den foreslåtte innhenting av opplysninger bidrar til en noe forenklet og mer effektiv søknadsprosess i Lånekassen. Et masseforvaltningsorgan som Lånekassen behandler 830 000 søknader om støtte og betalingslettelser i året (2013). Andelen maskinelt behandlede søknader om støtte er 63 pst.

Forslaget har ikke økonomiske eller administrative konsekvenser for andre, da Lånekassen allerede henter inn slike opplysninger etter samtykke fra lærlingen eller lærekandidaten. Regjeringen tar sikte på at de foreslåtte lovendringene trer i kraft innen utgangen av april 2015.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Christian Tynning Bjørnø, lederen Trond Giske, Sigmund Stein-

nes, Tone Merete Sønsterud og Marianne Aasen, fra Høyre, Henrik Asheim, Norunn Tveiten Benestad, Kent Gudmundsen og Kristin Vinje, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad og Bente Thorsen, fra Kristelig Folkeparti, Anders Tyvand, fra Senterpartiet, Anne Tingelstad Wøien, fra Venstre, Iselin Nybø, og fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, viser til at regjeringen i proposisjonen legger frem forslag om å endre behovsprøvingvilkårene for grunnstipendet i videregående opplæring. Forslagene har sin bakgrunn i at Stortinget i statsbudsjettet for 2015 vedtok å endre behovsprøvingvilkårene for grunnstipendet i videregående opplæring, jf. Innst. 12 S (2014–2015) og Prop. 1 S (2014–2015) for Kunnskapsdepartementet. Gjennomføring av vedtaket er betinget av at behovsprøvingbestemmelsen i utdanningsstøtteleven endres, ettersom gjeldende bestemmelse ikke åpner for å legge vekt på økonomien til forsørgers samboer i behovsprøvingen.

Komiteen viser til at utgifter til dekning av levekostnader under videregående opplæring er et forsørgeransvar. Samtidig vil komiteen understreke betydningen av at alle skal ha mulighet til å ta videregående utdanning i Norge, uavhengig av foreldrenes økonomi. Dette er bakgrunnen for ordningen med et behovsprøvd grunnstipend som retter seg mot elever fra familier med særlig svak økonomi. Komiteen viser til at denne ordningen har vist seg lite treffsikker, og at det derfor er viktig å målrette stipendet bedre mot dem som støtten egentlig er ment for.

Komiteen viser til at regjeringens begrunnelse for å gi økonomien til forsørgers nye ektefelle eller samboer en viss betydning i behovsprøvingen, er at forsørgere som har ektefelle eller samboer har en økonomisk fordel av å ha noen å dele husholdningen med. Komiteen merker seg at det i høringsnotatet vises til at det også i regelverket om barnebidrag og bidragsforskudd blir tatt tilsvarende hensyn.

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen går inn for å innføre hjemmel til å kunne legge vekt på økonomien til forsørgers samboer ved behovsprøving av utdanningsstøtte til elever og lærlinger i videregående opplæring. Videre foreslår regjeringen en avvikling av dagens adgang til direkte

behovsprøving mot økonomien til forsørgers ektefelle (steforelder). Komiteen viser til at med forslaget vil en forsørgers samboer likestilles med en steforelder når det gjelder adgangen til å behovsprøve utdanningsstøtten, og både samboerens og steforelderens økonomi vil bare kunne gis en begrenset betydning i behovsprøvingen sammenlignet med den betydningen som forsørgernes økonomi kan gis. Komiteen merker seg at regjeringen understreker at for at en samboers økonomi skal få betydning i behovsprøving av utdanningsstøtte, må samboerforholdet være av varig karakter. Komiteen merker seg at et flertall av høringsinstansene støtter regjeringens forslag.

I lovforslaget presiseres de aktuelle gruppene for utdanningsstøtte etter dette til student, elev, lærling og lærekandidat. Komiteen vil påpeke at det å legge til rette for innhenting av opplysninger direkte fra ulike registre er et sentralt virkemiddel for modernisering i Lånekassen, og en forutsetning for å gi kundene gode digitale tjenester. Komiteen har merket seg at Lånekassen har kommet et godt stykke på vei når det gjelder datafangst, og har et sterkt søkelys på datakvalitet og informasjonssikkerhet. Lånekassen har som målsetting at søker eller låntaker i minst mulig grad selv skal sende inn dokumentasjon, og at effektiviteten gjennom automatisert behandling og bruken av digitale tjenester skal økes. Endringen som er foreslått her, skal legge til rette for samme saksbehandlingsprosess for lærlinger som for elever og studenter.

Komiteen vil påpeke at en forutsetning for en effektiv behandling og kontroll av søknader om støtte er at Lånekassen får opplysninger fra lærestedene om studenten eller eleven har opptak der og faktisk har begynt på utdanningen. Uten opptak og oppstart har ikke studenten eller eleven rett til utdanningsstøtte, og uten lærekontrakt eller opplæringskontrakt har ikke lærlingen eller lærekandidaten rett til utdanningsstøtte. Komiteen merker seg at både gjeldende formulering og foreslått utvidelse er begrenset til helt konkrete opplysninger om status som student, elev, lærling eller lærekandidat, om lærekontrakt eller opplæringskontrakt og om faglig progresjon. Overskuddsopplysninger slettes i samsvar med reglene i personopplysningsloven. Komiteen mener forslaget vil bidra til en mer effektiv forvaltning av utdanningsstøtteordningen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i lov om utdanningsstøtte
(behovsprøving, innhenting av opplysninger)

I

I lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte gjøres følgende endringer:

Lovens tittel skal lyde:

Lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (*utdanningsstøtteloven*)

§ 7 første ledd skal lyde:

Utdanningsstøtten kan behovsprøves mot økonomien til søkeren, søkerens ektefelle eller samboer og

søkerens forsørger. Ved behovsprøvingen kan det også legges vekt på økonomien til forsørgers ektefelle eller samboer.

§ 18 tredje ledd skal lyde:

I tjenestemannssaker og klagesaker etter *offentleglova* er departementet klageinstans.

§ 23 fjerde ledd skal lyde:

Fra utdanningsinstitusjonene og fylkeskommunen kan Lånekassen innhente opplysninger om student- eller elevstatus, status som lærling eller lærekandidat, godkjent lærekontrakt eller opplæringskontrakt og faglig progresjon. Dette gjelder også for dem som ikke er søkere eller låntakere i Lånekassen.

II

Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer.

Oslo, i kirke-, utdannings- og forskningskomiteen, den 14. april 2015

Trond Giske

leder

Sivert Bjørnstad

ordfører

